

KOMISE PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ
AKADEMIE VĚD
Kancelář Akademie věd ČR, Národní 3, 110 00 Praha 1

Tisková zpráva

**Jak bojovat proti povodním a suchu? Rozumným zacházením
se zemědělskou půdou a nakládáním s krajinou jako
s veřejným prostorem**

Průhonice 5. června 2014

Účinná prevence proti opakovaným povodním a suchu, které se stále častěji dostávají do středu pozornosti široké veřejnosti, byla hlavním tématem semináře pořádaného Komisi pro životní prostředí Akademie věd ČR, který se konal dnes v Průhonicích u Prahy. Semináře se zúčastnili pracovníci výzkumných ústavů, náměstci ministerstva životního prostředí a zástupci ministerstva zemědělství, zástupci sdružení uživatelů krajiny a neziskových organizací. Jednání semináře byli přítomni i bývalí ministři životního prostředí Bedřich Moldan a Martin Bursík.

„S krajinou ČR se již více než 60 let zachází nevhodným způsobem. Vyvlastnění zemědělských půd v 50. letech minulého století odstartovalo sérii degradačních procesů, mezi něž patří zvětšení měřítka využívání zemědělských ploch a uniformita krajiny, chemizace půd a půdních vod, nadměrná eroze, likvidace strukturní a biologické diverzity krajiny. Změnu v této oblasti nepřinesla ani likvidace totalitního systému v listopadu 1989. Spíše naopak – uplatnění krátkodobých ekonomických hledisek bez ohledu na přírodní podmínky situaci ještě zhoršilo. Pro nakládání s půdou a krajinou neexistují dnes v ČR prakticky žádná závazná pravidla. V důsledku toho jejich kvalita neustále klesá. Nepříznivou situaci dále zhoršuje bezplánovitý výprodej zemědělských půd pro výstavbu solárních elektráren, překladových hal, příměstských sídlišť apod. A jako poslední činitel se dnes připojuje klimatická změna,“ uvedl k ústřednímu tématu setkání iniciátor jednání Josef Fanta, emeritní profesor ekologie krajiny Univerzity v Amsterdamu.

Dr. Jiří Hladík, ředitel Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půdy, v. v. i. dodává:
„Půda je základní přírodní zdroj, ke kterému je nutno přistupovat tak, aby zůstal zachován i pro další generace.“

Účastníci semináře konstatovali, že kvůli neustále klesající kvalitě půdy není uniformovaná česká krajina schopna absorbovat nadměrné dešťové srážky. Půda zbavená organické hmoty není schopna vázat vodu, která by mohla být k dispozici pro plodiny v suchých obdobích. Opakované ztráty na majetku a zemědělské produkci dosahují desítek miliard korun.

Navíc v důsledku politické nestability v uplynulých desetiletích nemá ČR v současné době k dispozici efektivní politické a odborné nástroje, jak tuto bezvýchodnou situaci řešit. Společným jmenovatelem této neutěšené situace je také – ve srovnání s okolními zeměmi – velmi nízké povědomí krajiny jako významné složky životního prostředí jak v politických kruzích, tak i v celé české společnosti.

Komise pro životní prostředí Akademie věd ČR tuto situaci projednávala již na podzim minulého roku a opakovaně dnes na svém semináři v Průhonicích. Doporučuje parlamentu a vládě ČR zabývat se vzniklou situací a přijmout účinná opatření, která výše uvedený negativní trend zastaví a vývoj krajiny obrátí pozitivním směrem. **Komisi doporučovaná opatření jsou dvojího druhu: krátkodobá a dlouhodobá.**

Hlavním **krátkodobým opatřením** s účinným dopadem by mělo být provedení inventarizace částí krajín potenciálně ohrožených povodněmi a suchem na území ČR. S ohledem na současný stav zemědělských půd a celkový stav krajiny je třeba provést kategorizaci území a navrhnout pro ně účinná preventivní ekologická a technická opatření. Cílem je omezení případných škod na majetku, infrastrukturu a zemědělských půdách při výskytu extrémních situací.

Program doporučených **opatření s dlouhodobým dopadem** by měl vyjít ze zpracování dlouhodobé vize pro nakládání s krajinou jako veřejným prostorem. Na jejím základě je třeba zpracovat národní politiku krajiny jako politický dokument pro řízení vývoje a využívání krajiny. Při formulaci politiky krajiny je třeba vycházet z mezinárodních dohod a závazků ČR a z doporučení EU a Rady Evropy (Evropská úmluva o krajině). Účinným pomocníkem vlády a parlamentu při realizaci národní politiky krajiny by měla být Rada pro venkovskou krajinu.

Komise pro životní prostředí ve svém doporučení zdůrazňuje, že česká krajina nemůže být předmětem politických manipulací a zneužívání ve jménu ekonomického zisku. Krajina je věcí veřejného zájmu. A jako s takovou je třeba s ní nakládat v zájmu udržení její kvality ve prospěch této i budoucích generací.

Kontakty:

MUDr. Radim Šrám, DrSc., předseda Komise pro životní prostředí Akademie věd ČR
(sram@biomed.cas.cz)

Prof. em. Josef Fanta, Katedra ekologie, Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity
České Budějovice (jfanta.cz@gmail.com)

RNDr. Petr Petřík, Ph.D., Botanický ústav AV ČR, Průhonice (petrik@ibot.cas.cz)

Ing. Jiří Hladík, Ph.D., Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i., Zbraslav
(hladik.jiri@vumop.cz)

Ing. Jan Vopravil, PhD., VÚMOP (vopravil.jan@vumop.cz)

Komise pro životní prostředí AV ČR je poradním orgánem Akademické rady AV ČR, jejímž účelem je zpracovávat profesionální stanoviska k problematice životního prostředí v ČR, podporovat výzkum a organizovat semináře v této oblasti. V současné době má 22 členů, kteří jsou respektovanými odborníky nejen z ústavů AV ČR, ale i vysokých škol a dalších výzkumných institucí.